

Universitäts- und Landesbibliothek Tirol

Statuta et leges civitatis Buduae, civitatis Scardoniae, et civitatis et insulae Lesinae

Ljubić, Šime

Zagrabiae, 1882

Praefatio

PRAEFATIO.

Tertio hoc tomo collectionis, quam Academia nostra sub titulo *Monumenta historico-iuridica Slavorum meridionalium* curat vulgandam, tria continentur statuta, statutum civitatis Buduensis, civitatis Scardonensis, et Phariensis, quorum duo priora typis nunquam sunt edita, tertium vero, etsi Venetiis a. 1643—6 editum, nunc invenitur rarissimum. Quo tempore et quo modo statuta haec lata sint, inquiremus alio in loco, ubi ea quoque exhibebimus, quae visa sunt necessaria ad iuris, in illis civitatibus vim nacti, historiam clarius cognoscendam, et ad statuta plenius intelligenda; hic loci codices adducimus, quibus usi sumus in statutorum textu ad primam fidem reducendo.

I. Statuti Buduensis textum nobis recensentibus tres codices erant prae manibus:

α) Codex, qui in bibliotheca s. Marci Venetiis asservatur sub signo *MSS. Ital. Cl. II. n. 38*. Tempus, quo exaratus sit, nullibi adnotatum habet, sed in chartaceis foliis 48 conscriptus est literis, nunc quidem palescentibus, talis formae, quae eius natales post medium saeculum XVII ponendas omnino prohibet. Ultimae paginae adnexa haec nota nomen scriptoris patefacit: *Francesco Barisoni nodaro publico di Cattaro ha fedelmente copiato da un'altro simile esistente nelle mani del signor Nicolò Scorovco da Budua, sottoscritto e signato*. Aliud documentum a scriptore hic nominato, publico notario, exaratum, quamvis summis curis quaesitum, nullum invenimus. Codex hic praefert titulos omnium capitum ea serie, qua in corpore statuti disponuntur; adjuncta nulla habet. Quum sit omnibus codicibus antiquior et correctior, nostrae editioni substernit fundamentum. Parvas vero mutationes, quas tamen censuimus inducendas, ad calces paginarum positas signo A notavimus.

β) Alter codex, qui in eadem s. Marci bibliotheca Venetiis custoditur sub signo *MSS. Ital. cl. II. n. 37.*, prima pagina adnotatum habet tempus, quo conscriptus est: *Anno 1700 Patta N. 9. Indizione romana N. 8. L' anno della creazione del mondo 6899.*; secunda pagina sacras reliquias nominat, quae in principali ecclesia s. Ioannis Baptistae venerabantur

Buduae: *Inventario delle reliquie nella chiesa di s. Giovanni Battista del 24 giugno 1691*; tertiae paginae inscriptus est capitum elenchus: *Indice di tutti li capitoli della legge municipale di Budua disposti per ordine alfabetico, et suoi numeri alla margine, et la lettera (C), qual significa carta*, ubi non capita, quo sequuntur ordine, uti par est expectare, sed adducuntur capitum argumenta alfabetico, ast minime perfecto, modo. Capita denique alterum alteri imediate sequuntur usque ad cap. 295, (pag. 127), prout in codice primo, nulla statuti divisione in sectiones aut partes facta. Additamenta codex habet haec: 1) *Tariffa de prezzi, che si pagavano in cancellaria per atti da registrar o copiar*, cui nomina subscripserunt Vincentius Barbarigo et Victor Bragadino, veneti in Dalmacia et Albania syndici a. 1547 (vide p. 67). 2) *Registro et inventario del numero delli privilegi et terminationi concesse in diversi tempi alla fidelissima comunità di Budua dal sig. Giorgio Despot et dalla serenissima republica di Venetia*. Adducuntur vero privilegia usque ad an. 1679 Buduensibus concessa (v. p. 70). 3) *Inventario delle lettere e terminationi degli eccellentissimi provveditori generali, esistenti in un libro della comunità*. Scripta haec et decreta a Venetis in Albania magistratibus prodierunt an. 1622 inter et 1693 (v. p. 76). 4) *Additamen, tum Nomi de' illustrissimi signori podestà di Budua, e tempo, in cui furono, de' quali parte vi sono volumi e parte non, onde quei saranno notati col seguente segno della croce* — adfert nomina, sed non omnia, civitati praefectorum ordine chronologico ab a. 1442—1705 (v. pag. 80). — Quas hic codex, collatus primo, diversas habet lectiones suo loco signo B notavimus, additamenta autem remisimus in nostram partem secundam, quae inscribitur *Documenta*.

γ) Tertius codex, e bibliotheca domini Kukuljević acquisitus, in bibliotheca Academiae nostrae custoditur sub num. 455. Pulchre in foliis 113 in extenso est conscriptus Buduae an. 1854 et a Stephano Ljubiša, tunc temporis civitatis Buduensis secretario, sigillo publico est munitus, subscriptus et firmatus hoc modo: *collazionato e trovato a dovere coll' originale*. Quod exemplar hic originale dicitur, nec est originale, nec ex originali transcriptum, est tamen duabus vicibus a magistratibus firmatum, nempe 24 augusti 1805 a Buduensi praetore Pavianović, et 14 octobris a Laurentio Zacharia Gratia, primo regiae generalis pro Albania commissionis secretario. Nota, quam Pavianović apposuit, quaeque sonat: *onninamente conforme all' esemplare autenticato, che si conserva dalli nobili signori capi ed agenti di questa spettabile comunità* — edocemur in tabulario Buduensi a. 1805 extitisse exemplar vetustius. In hoc autem exemplari aderat haec de ejus tempore et scriptore nota, quam etiam

exemplar a Pavianović firmatum refert: *Ego Christophorus Ivanović canonicus ac notarius vicarialis curiae Buduensis fideliter exemplavi superscripta statuta ac leges municipales civitatis Buduae ex originalibus de verbo ad verbum, ad usum et comoditatem spectabilis comunitatis ejusdem civitatis. — Ego Petrus de Bravis vicecancellarius praetorialis ex commissione speciali illustrissimi domini Catharini Ferro potestatis dignissimi totum praelegens exemplum statuti ac legum municipalium civitatis Buduae ad modum nostri domini Christophori Ivanovich canonici ac cancellarii apostolicae curiae Buduensis perspexi, et nil in eo inveni, quod in omni genere ac numero fideliter de verbo ad verbum non concordet cum originali suo; in cuius fidem propria manu me subscripsi, ac sigillo divi Marci sigillavi. L. S. S. M. — Noi Cattarin Ferro per la serenissima repubblica di Venetia podestà di Budua e suo distretto. A qualunque illustrissimo et eccellentissimo, magnifico over publico rappresentante, a cui le presenti nostre perveniranno, facciamo ampla e indubitata fede, come il suddetto domino Pietro Bravi è nostro attuale vicecancelliere pretorile, persona legale, che di espressa nostra commissione ha incontrato il presente statuto con l'originale, a cui pubbliche sottoscrizioni qui e da per tutto si può e deve prestar fede. In quorum fidem. Budua li 25 maggio 1653. Cattarin Ferro podestà. L. S. C. B. Francesco Ivanovich cancelliere della sp. comunità scrissi d'ordine. Hoc ergo vetustius exemplar, ex quo prodiit exemplar a Pavianović firmatum, an. 1653 a Christophoro Ivanović, canonico et notario Buduensi, ex originali, prout saepius asseritur, est transcriptum. Originalis nunc nulla novimus vestigia.*

Exemplar Academiae nostrae, prout exemplar¹ a. 1805, praefert titulum: *Copia delli statuti e delle leggi municipali della fedelissima comunità di Budua, tratta da simile autentica contenuta nel codice delli suoi privilegi e statuti sive leggi municipali alla medesima accordati e concessi dall' ex veneto dominio, a cui si dedicò l'anno 1442, come risulta da ducale 20 Ottobre 1465, pur estratti dal predetto codice delli suoi privilegi, dalla qual risulta la di lei dedizione, e le concessioni, che le furono fatte da Giorgio Despot. Post haec sequitur diploma ducis Christophori Mauri 20 octobris a. 1465 datum, quo nomine Reipublicae con-*

¹ Desiderio ducti, ut editio nostra quo exactior prodiret, suplices epistolas 26 ianuarii 1882 misimus Buduensi civitatis praefecto, ut ad aliquod tempus huc nobis mittere vellet anni 1805 exemplar, cui nostrum exemplar conferremus. Scripsimus, quantum inde honoris et gloriae sit futuram Buduensi civitati, si quo fidelius et exactius typis editum fuerit monumentum illud iuridicum et literarium. Sed ne responsum quidem accepimus. Qua demum ex causa?

firmantur privilegia Buduensibus ab Albaniae gubernatore concessa anno 1442, quum sese Reipublicae dediderunt. Succedunt dein 295 capita statuti.

Hunc ordinem contulimus codici primo, et potiores lectiones varias notavimus signo C.

δ) Quartus denique codex prae oculis nostris erat, qui in tabulario iacet fori appellatorii Iadrensis. Prout titulus docet *Privileggi e statuti della fedelissima comunità di Budua*, in duas partes dispescitur. In prima parte numerantur privilegia a Venetis Buduensi civitati concessa, atque multa decreta a magistratibus Venetis, in eadem civitate commoratis, lata; in parte secunda post titulos capitum capita ipsa statuti adducuntur numeris crescentibus signata usque ad caput 279; capita posteriora nullum numerum gerunt. Ultimo capiti subscripti sunt *L. S. Catarin Ferropadi*. — *Francesco Ioanovich coadiutore spettabil della comunità scrisse d'ordine*. Succedit *Tariffa della mag. comunità di Budua delli pagamenti dell'ufficio della cancellaria al cancelliere e cavaliere*, cui subscriptum est: *Cristoforo Zianovich exempla(vit)*. Codicem hunc, quem exaravit vir italicae linguae tam ignarus ut saepius sensum reliquerit obscurum, in textu redigendo posthabuimus. E prima ejus parte quaedam documenta, aliis codicibus non inserta, selegimus et inter *Documenta* posuimus, ubi alia nonnulla scripta lector inveniet, ex tabulario Veneto extracta et e nostris manuscriptis deprompta, quibus status civitatis Buduensis uberius illustraretur.

II. Statuti Scardonensis, in nostra editione secundi (pag. 119—163), unus tantum, nec integer, saeculi XIV. manet codex, in bibliotheca s. Marci asservatus sub signo *Cod. 213. memb. saec. XIV. a 240. I. 162 (L. V. LXXX)*, de quo Joseph Valentinelli agit in opere: *Bibliotheca manuscripta ad s. Marci Venetiarum Cod. MSS. Lat. Tom. III. pag. 146*. Conscriptus in pergamena folia numerat 33. Postrema duo folia occupant *initia quatuor Evangeliorum, ad commodum iurantium ad sancta Dei evangelia*, quae praetermissimus. Deest vero codici, praeter titulum, caput primum et maior pars capitis secundi. Caetera capita, in sectiones aut partes non ordinata, attingunt numerum 149, sed quod caput nunc est ultimum, videtur ultimum non fuisse; ratione enim argumenti cogimur alia aliquot capita desiderare. Temporis iniuria atque tinearum multas lacunas textui intulit, quas in folio 15. in angulo dextero superiori videmus, et in foliis posterioribus maiores dolemus. Lacunas e tenore et fine totius statuti explevimus, sed quae nostra sunt maioribus literis notavimus. Praeterea codex multis in locis erroneo calamo est conscriptus, quemadmodum iam Joseph Valentinelli edixit verbis: *pluribus scatens erroribus*. Fidelem primae paginae ectypum adferimus, ne literarum forma

lectorem lateat. Textum statuti sequuntur 15 documenta, vitam et mores Scardonensium illustrantia.

III. In adornando textu statuti Phariensis, tertio nostrae editionis loco positi (p. 165—495), nullum adhibuimus codicem, sed exemplar sumus secuti, Venetiis a. 1643—6 editum typis, quod, quia rarissimum, codicis instar potest haberi. Alioquin unus tantum statuti codex existit. Cum nempe Turcae a. 1577. Phariam irruerunt, incendium excitatum omnes codices statuti consumsit uno excepto, quem ex originali exemplari transcripserat Pompejus Kranko Spalatensis, notarius Phariae commoratus. Pompeji quidem codex, a Phariensibus dein pretio redemptus, interiit, quando iubente summo in Dalmatia magistratu, Ioanne Baptista Grimani, Venetias missus die 6 novemb. 1642, typis submittebatur, sed paucis annis antea, et quidem an. 1633, ad eius fidem confectum erat exemplar, quod nunc solum manet, et est penes dominum Iosephum Machiedo Phariensem. Hunc codicem, qui exemplari typis edito et origine et tempore est par, putamus textui recensendo vix aliquam posse adferre utilitatem, sperabamus autem, fore ut nominibus locorum et personarum typo vitiatis suppedicaret emendationem. Quam ob causam ad praefatum dominum Machiedo et nostro et Academiae nostrae nomine, ut codicem ad breve tempus invisendum nobis huc vellet mittere, directae sunt preces, ast nullum habuerunt effectum.

Solum itaque presso pede secuti sumus exemplar typis vulgatum, non negleximus tamen fragmenta, quae codicibus posterioris aetatis inserta invenimus. Secunda autem nostra pars, quae inscribitur *Additamenta* 89 scripta exhibet, e multis variisque fontibus collecta.

Editionem totam claudunt indices copiosi, utiles et necessarii.



